

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

16. července 2009*

Ve věci C-537/07,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 234 ES, podaná rozhodnutím Juzgado de lo Social n° 30 de Madrid (Španělsko) ze dne 20. listopadu 2007, došlým Soudnímu dvoru dne 3. prosince 2007, v řízení

Evangelina Gómez-Limón Sánchez-Camacho

proti

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS),

Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS),

Alcampo SA,

* Jednací jazyk: španělština.

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení A. Rosas, předseda senátu, J. N. Cunha Rodrigues, J. Klučka, U. Löhmus (zpravodaj) a A. Arabadžev, soudci,

generální advokátka: E. Sharpston,
vedoucí soudní kanceláře: R. Grass,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) A. Álvarez Moreno a J. I. del Valle de Jozem, jako zmocněnci,

- za španělskou vládu B. Plaza Cruz, jako zmocněnkyní,

- za vládu Spojeného království T. Harris, jako zmocněnkyní,

- za Komisi Evropských společenství M. van Beekem a L. Lozano Palacios, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 4. prosince 2008,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu ustanovení 2 odst. 6 a 8 rámcové dohody o rodičovské dovolené uzavřené dne 14. prosince 1995 a obsažené v příloze směrnice Rady 96/34/ES ze dne 3. června 1996 o rámcové dohodě o rodičovské dovolené uzavřené mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS (Úř. věst. L 145, s. 4; Zvl. vyd. 05/02, s. 291, dále jen „rámcová dohoda o rodičovské dovolené“) a směrnice Rady 79/7/EHS ze dne 19. prosince 1978 o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení (Úř. věst. 1979, L 6, s. 24; Zvl. vyd. 05/01, s. 215).

- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi na jedné straně E. Gómez-Limón Sánchez-Camacho a na straně druhé Instituto Nacional de la Seguridad Social, orgánem správy sociálního zabezpečení (dále jen „INSS“), Tesorería General de la Seguridad Social a jejím dřívějším zaměstnavatelem, společností Alcampo SA, ve věci jejích nároků na trvalý invalidní důchod nabytých během rodičovské dovolené.

Právní rámec

Právní úprava Společenství

3 První bod odůvodnění směrnice 79/7 uvádí:

„Vzhledem k tomu, že čl. 1 odst. 2 směrnice Rady 76/207/EHS ze dne 9. února 1976 o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky [(Úř. věst. L 39, s. 40; Zvl. vyd. 05/01, s. 187)], stanoví, že Rada přijme [...] k zajištění postupného zavedení zásady rovného zacházení v oblasti sociálního zabezpečení předpisy vymezující zejména její obsah, rozsah a prováděcí pravidla [...]“

4 Článek 7 směrnice 79/7 stanoví:

„1. Tato směrnice se nedotýká práva členských států vyloučit z její oblasti působnosti

[...]

b) výhody poskytované v oblasti důchodového pojištění osobám, které vychovaly děti; nabytí nároku na dávky po obdobích přerušení zaměstnání v důsledku vychovávání dětí;

[...]“

- 5 Článek 2 směrnice Rady 86/378/EHS ze dne 24. července 1986 o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v systémech sociálního zabezpečení pracovníků (Úř. věst. L 225, s. 40; Zvl. vyd. 05/01, s. 327), ve znění směrnice Rady 96/97/ES ze dne 20. listopadu 1996 (Úř. věst. 1997, L 46, s. 20; Zvl. vyd. 05/03, s. 232, dále jen „směrnice 86/378“), stanoví:

„1. Systémy sociálního zabezpečení pracovníků se rozumějí systémy, na které se nevztahuje směrnice 79/7 [...] a jejichž účelem je zajistit pracovníkům, jak zaměstnancům, tak osobám samostatně výdělečně činným, v rámci podniku nebo skupiny podniků, v oblasti hospodářské činnosti, z oboru jednoho povolání nebo skupiny povolání, dávky určené jako doplněk k dávkám poskytovaným zákonnými systémy sociálního zabezpečení nebo jako jejich náhrada, nezávisle na tom, zda je členství v těchto systémech povinné nebo dobrovolné.

[...]“

- 6 Směrnice 96/34 provádí rámcovou dohodu o rodičovské dovolené obsaženou v příloze této směrnice.
- 7 Podle článku 2 uvedené směrnice uvedou členské státy v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí nejpozději do 3. června 1998.

8 V obecných odůvodněních rámcové dohody o rodičovské dovolené se uvádí:

„[...]

10. vzhledem k tomu, že by členské státy měly zajistit, aby nároky na věcné dávky v rámci nemocenského pojištění zůstaly během minimální doby rodičovské dovolené zachovány;
11. vzhledem k tomu, že by členské státy také měly tam, kde je to vhodné podle vnitrostátních podmínek a s přihlédnutím k rozpočtové situaci, zvážit, zda mají nároky na dávky sociálního zabezpečení zůstat stejné i během minimální doby rodičovské dovolené;

[...]“

9 Ustanovení 2 rámcové dohody o rodičovské dovolené stanoví:

- „1. Tato dohoda, s výhradou ustanovení 2.2, přiznává pracujícím, mužům a ženám individuální právo na rodičovskou dovolenou z důvodu narození nebo osvojení dítěte, aby mohli o toto dítě pečovat po dobu nejméně tří měsíců do dosažení stanoveného věku, nejvýše osmi let, který definují členské státy nebo sociální partneři.

[...]

3. Podmínky přístupu k rodičovské dovolené a prováděcí pravidla vymezuje zákon nebo kolektivní smlouva v jednotlivých členských státech při dodržení minimálních požadavků této dohody.

[...]

6. Práva pracovníka, která má nebo která nabývá v den začátku rodičovské dovolené, zůstávají zachována až do skončení této rodičovské dovolené. Po skončení rodičovské dovolené jsou tato práva uplatnitelná včetně všech změn vyplývajících z vnitrostátních právních předpisů, kolektivních smluv nebo zvyklostí.
7. Členské státy nebo sociální partneři vymezí postavení pracovní smlouvy nebo pracovního poměru po dobu trvání rodičovské dovolené.
8. Všechny otázky týkající se sociálního zabezpečení ve vztahu k této dohodě musí být přezkoumány a rozhodnuty členskými státy v souladu s jejich vnitrostátními právními předpisy, s přihlédnutím k důležitosti kontinuity nároků na dávky sociálního zabezpečení v rámci různých systémů, zejména v oblasti zdravotní péče.“

Vnitrostátní právní úprava

- 10 Článek 37 odst. 5 konsolidovaného zákoníku práce (texto refundido de la Ley del Estatuto de los trabajadores) přijatého v královském nařízení s mocí zákona č. 1/1995 ze dne 24. března 1995 (BOE č. 75 ze dne 29. března 1995, s. 9654), ve znění zákona 39/1999 na podporu sladění rodinného a profesního života zaměstnaných osob (Ley 39/1999 para promover la conciliación de la vida familiar y laboral de las personas trabajadoras) ze dne 5. listopadu 1999 (BOE č. 266 ze dne 6. listopadu 1999, s. 38934, dále jen „zákoník práce“) stanoví, že osoba, která z důvodu zákonné péče bezprostředně pečuje o nezletilého mladšího šesti let, má právo na zkrácený pracovní úvazek s poměrným snížením odměny mezi nejméně jednou třetinou a nejvýše polovinou délky pracovní doby.
- 11 Podle čl. 139 odst. 2 zákona o sociálním zabezpečení (Ley General de la Seguridad Social) přijatého královským nařízením s mocí zákona č. 1/1994 ze dne 20. června 1994 (BOE č. 154 ze dne 29. června 1994, s. 20658, dále jen „LGSS“) obdrží pracovník v situaci trvalé neschopnosti vykonávat svou obvyklou práci finanční plnění, kterým je doživotní důchod. Výše tohoto důchodu je v čl. 140 odst. 1 LGSS stanovena jako 55 % částky, která se získá podílem příspěvkových základů zaměstnance za dobu 96 měsíců předcházejících okamžiku, v němž došlo k rozhodné skutečnosti, a čísla 112.
- 12 Podle čl. 109 odst. 1 LGSS se „příspěvkový základ“ pro všechna rizika a situace kryté v rámci obecného systému, včetně pracovních úrazů a nemocí z povolání, skládá z celkové odměny, bez ohledu na její formu a označení, na kterou má pracovník každý měsíc nárok, nebo z odměny, kterou skutečně jako zaměstnanec každý měsíc dostává, pokud je tato částka vyšší.
- 13 Aby bylo možné stanovit příspěvkový základ v případě zkráceného pracovního úvazku pro pracovníky, kteří z důvodu zákonné péče pečují o nezletilého mladšího šesti let, odkazuje královské nařízení 2064/1995 o příspěvcích a uspokojení jiných nároků ze sociálního zabezpečení (Reglamento Generala sobre cotización y liquidación de otros

derechos de la Seguridad Social) ze dne 22. prosince 1995 (BOE č. 22 ze dne 25. ledna 1996, s. 2295) na systém příspěvků týkající se částečných pracovních úvazků. Článek 65 tohoto královského nařízení stanoví, že s ohledem na pracovníky, kteří uzavřeli smlouvu o částečném pracovním úvazku a smlouvu o výpomoci, se příspěvkový základ pro všechna rizika a situace kryté v rámci dotčeného systému stanoví na základě odměny za odpracovanou dobu.

- 14 Článek 14 vyhlášky, kterou se upravuje zvláštní dohoda v rámci systému sociálního zabezpečení (Orden por la que se regula el convenio especial en el Sistema de la Seguridad Social) ze dne 18. července 1991 (BOE č. 181 ze dne 30. července 1991, s. 25114), která se vztahuje na osoby, které z důvodu zákonné péče pečují o nezletilé dítě, stanoví, že pracovníci, kteří ve smyslu čl. 37 odst. 5 konsolidovaného zákoníku práce ve znění zákona 39/1999 využívají zkráceného pracovního úvazku z důvodu péče o dítě mladší šesti let, a v důsledku toho mají v příslušném poměru snížený plat, mohou uzavírat zvláštní dohody, kterými si zachovávají stejný příspěvkový základ, jaký měli před zkrácením pracovního úvazku. Příspěvky odváděné na základě této zvláštní dohody se vztahují na následující situace a rizika: odchod do důchodu, trvalou invaliditu a úmrtí způsobené běžnou chorobou nebo jiným než pracovním úrazem a příslušný nárok na pozůstalostní dávky.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 15 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že ode dne 17. prosince 1986 byla E. Gómez-Limón Sánchez-Camacho zaměstnána na plný úvazek jako pomocná administrativní pracovnice ve společnosti Alcampo SA, podniku působícím v odvětví velkoplošných prodejen.
- 16 Evangelina Gómez-Limón Sánchez-Camacho se s tímto podnikem dohodla, že v souladu s platnými právními předpisy využije s účinkem ode dne 6. prosince 2001

režimu zkrácení pracovního úvazku vztahujícího se na pracovníky zákonně pečující o nezletilé dítě mladší šesti let a její pracovní úvazek tak byl o jednu třetinu zkrácen.

- 17 Současně byla snížena odměna poskytovaná E. Gómez-Limón Sánchez-Camacho a, jelikož neuzavřela zvláštní dohodu, byla ve stejném poměru snížena i výše příspěvků odváděných podnikem i zaměstnankyní do všeobecného systému sociálního zabezpečení, která odpovídá procentnímu podílu z této odměny.
- 18 Evangelina Gómez-Limón Sánchez-Camacho zahájila z důvodu běžné nemoci spočívající ve fyzických a funkčních potížích správním řízení, které dne 30. června 2004 vedlo k vydání rozhodnutí INSS, ve kterém bylo uznáno, že je z důvodu celkové trvalé invalidity neschopná vykonávat svou obvyklou práci a že má nárok na důchod ve výši 55 % základu, který činil 920,33 eur měsíčně.
- 19 Tento základ byl vypočítán na základě výše příspěvků skutečně odvedených do veřejného systému sociálního zabezpečení v období, které je třeba zohlednit podle právních předpisů upravujících poskytování dávek, tj. v období od 1. listopadu 1998 do listopadu 2004. Do této částky byly započítány všechny příspěvky odvedené E. Gómez-Limón Sánchez-Camacho a jejím zaměstnavatelem.
- 20 Evangelina Gómez-Limón Sánchez-Camacho podala žalobu k Juzgado de lo Social n° 30 de Madrid a tvrdila, že při výpočtu byly sice zohledněny skutečně odvedené příspěvky, ty však byly sníženy v poměru vyplývajícím ze snížení její mzdy v důsledku zkrácení jejího pracovní úvazku během období její rodičovské dovolené z důvodu péče o nezletilé dítě, zatímco její důchod měl být vypočítán z částky příspěvků odpovídající plnému pracovnímu úvazku. Zdůraznila, že výpočet, který byl v jejím případě použit, zbavuje opatření na podporu rovnosti před zákonem a pro odstranění diskriminace na základě pohlaví skutečného účinku.

21 Za těchto podmínek se Juzgado de lo Social n° 30 de Madrid rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Je možné, aby s ohledem na povahu opatření na podporu rovného zacházení, kterou má mít poskytnutí rodičovské dovolené způsobem a v délce určené každým státem v minimálních mezích stanovených směrnicí 96/34 [...], mělo čerpání této rodičovské dovolené v případě zkráceného pracovního úvazku a odměny z důvodu péče o nezletilé děti vliv na práva, která nabývá zaměstnanec nebo zaměstnankyně čerpající rodičovskou dovolenou, a mohou se jednotlivci dovolávat před veřejnoprávními institucemi členského státu zásady nedotknutelnosti nabytých nebo nabývaných práv?

- 2) Zejména, zahrnuje pojem ‚práva, která pracovník má nebo nabývá‘, uvedený v ustanovení 2 odst. 6 [rámcové dohody o rodičovské dovolené] pouze práva týkající se pracovních podmínek a vztahuje se pouze na smluvní pracovněprávní vztah se zaměstnavatelem, nebo se naopak dotýká také zachování nabytých nebo nabývaných práv v oblasti sociálního zabezpečení, a může být požadavek ‚kontinuity nároků na dávky sociálního zabezpečení v rámci různých systémů‘ uvedený v ustanovení 2 odst. 8 [rámcové dohody o rodičovské dovolené] považován za splněný prostřednictvím systému zkoumaného v projednávané věci, jenž byl uplatněn vnitrostátními orgány, a je v takovém případě možné se před orgány veřejné moci členského státu dovolávat tohoto nároku na kontinuitu nároků na dávky sociálního zabezpečení, jelikož je dostatečně přesné a konkrétní?

- 3) Jsou ustanovení práva Společenství slučitelná s vnitrostátní právní úpravou, podle které se v období zkráceného pracovního úvazku z důvodu rodičovské dovolené snižuje výše invalidního důchodu ve srovnání s důchodem, na který by byl nárok před uvedenou dovolenou, a která zároveň vede ke snížení nároku na budoucí dávky v poměru odpovídajícím zkrácení pracovního úvazku a odměny?

- 4) Vzhledem k povinnosti vnitrostátních soudů vykládat vnitrostátní právo s ohledem na povinnosti stanovené směrnicí tak, aby bylo v co největším možném rozsahu možné dosáhnout cílů sledovaných právním předpisem Společenství, je třeba použít uvedený požadavek také na kontinuitu nároků v oblasti sociálního zabezpečení v období čerpání rodičovské dovolené, a konkrétně v případě částečné rodičovské dovolené nebo zkráceného pracovního úvazku, jak tomu je v projednávaném případě?
- 5) Může být snížení dávek sociálního zabezpečení a budoucího nároku na ně v období čerpání rodičovské dovolené považováno v konkrétních podmínkách projednávané věci za přímou nebo nepřímou diskriminaci, která je v rozporu s ustanoveními směrnice 79/7 [...] a také s požadavkem rovného zacházení a zákazu diskriminace mezi muži a ženami, vycházejícím z tradice společné členským státům v rozsahu, v němž se uvedená zásada musí vztahovat nejen na podmínky zaměstnání, ale také na činnost státu spočívající v sociální ochraně zaměstnanců?“

K předběžným otázkám

K přípustnosti

²² INSS a španělská vláda tvrdí, že první otázka musí být prohlášena za nepřípustnou.

²³ Tvrdí, že uvedená otázka je čistě hypotetická a obecná a není dostatečně konkrétní. Není v ní totiž uvedena konkrétní situace, která by mohla ovlivnit práva nabývaná pracovníkem čerpajícím rodičovskou dovolenou.

- 24 V tomto ohledu je třeba připomenout, že v rámci řízení upraveného v článku 234 ES založeného na jasné dělbě činností mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem spadá posouzení skutkových okolností věci do pravomoci vnitrostátního soudu. Stejně tak je věcí pouze vnitrostátního soudu, kterému byl spor předložen a jenž musí nést odpovědnost za soudní rozhodnutí, které bude vydáno, posoudit s ohledem na konkrétní okolnosti věci jak nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce pro vydání jeho rozsudku, tak relevanci otázek, které klade Soudnímu dvoru. V důsledku toho, jestliže se položené otázky týkají výkladu práva Společenství, je Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout (viz, zejména, rozsudky ze dne 25. února 2003, IKA, C-326/00, Recueil, s. I-1703, bod 27, ze dne 12. dubna 2005, Keller, C-145/03, Sb. rozh. s. I-2529, bod 33, a ze dne 22. června 2006, Conseil général de la Vienne, C-419/04, Sb. rozh. s. I-5645, bod 19).
- 25 Soudní dvůr však rovněž rozhodl, že za výjimečných okolností mu přísluší za účelem ověření jeho vlastní pravomoci, aby přezkoumal podmínky, za kterých se na něj vnitrostátní soud obrátil (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 16. prosince 1981, Foglia, 244/80, Recueil, s. 3045, bod 21). Odmítnout rozhodnutí o předběžné otázce položené vnitrostátním soudem je možné pouze tehdy, pokud je zjevné, že žádaný výklad práva Společenství nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, jestliže se jedná o hypotetický problém, nebo také tehdy, pokud Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které jsou mu položeny (viz zejména rozsudky ze dne 13. března 2001, PreussenElektra, C-379/98, Recueil, s. I-2099, bod 39, a ze dne 22. ledna 2002, Canal Satellite Digital, C-390/99, Recueil, s. I-607, bod 19).
- 26 V projednávané věci se spor v původním řízení týká nároků na trvalý invalidní důchod nabytých pracovníci během její částečné rodičovské dovolené, tj. v období, ve kterém byly příspěvky odváděny touto pracovníci do zákonného systému sociálního zabezpečení sníženy poměrně k obdržené odměně, v důsledku čehož jí byl přiznán nižší důchod, než na který by měla nárok, kdyby nadále pracovala na plný úvazek.
- 27 Z toho vyplývá, že podstatou první otázky předkládajícího soudu je jednak, zda ustanovení 2 odst. 6 rámcové dohody o rodičovské dovolené brání, pokud jde o období

rodičovské dovolené tomu, aby při výpočtu trvalého invalidního důchodu pracovníka byly zohledněny odvedené příspěvky, které byly sniženy poměrně k odměně pobírané během tohoto období, a požaduje, aby bylo přihlédnuto k příspěvkům odpovídajícím odměně v plné výši. Zadruhé se táže, zda se uvedeného ustanovení mohou jednotlivci vůči veřejným orgánům dovolávat před vnitrostátním soudem.

28 Jeví se tudíž, že první otázka souvisí s předmětem sporu v původním řízení tak, jak ho vymezil předkládající soud, a že odpověď může být pro tento soud užitečná při rozhodování, zda rámcová dohoda o rodičovské dovolené brání takovým důsledkům.

29 Z toho vyplývá, že první předběžná otázka je přípustná.

K první až čtvrté otázce

30 Aby Soudní dvůr mohl dát předkládajícímu soudu užitečnou odpověď za účelem rozhodnutí věci v původním řízení, je třeba přeformulovat první, druhou a čtvrtou otázku, z nichž se každá skládá ze dvou částí, a přezkoumat tyto čtyři otázky s ohledem na problematiku, která z nich vyplývá, v jiném pořadí, než ve kterém byly položeny.

31 Zdá se, že první část druhé otázky má úzkou souvislost s otázkou první, jak je vysvětlena v bodu 27 tohoto rozsudku, a že je vhodné ji přezkoumat zejména ve vztahu k první části první otázky, ke třetí otázce a ke druhé části čtvrté otázky.

K druhé části první otázky

- 32 Podstatou druhé části první otázky předkládajícího soudu je, zda se jednotlivci mohou před vnitrostátními soudy dovolávat vůči veřejným orgánům ustanovení 2 odst. 6 rámcové dohody o rodičovské dovolené.
- 33 Z ustálené judikatury vyplývá, že ve všech případech, kdy se ustanovení směrnice z hlediska svého obsahu jeví jako bezpodmínečná a dostatečně přesná, jsou jednotlivci oprávněni dovolávat se jich vůči státu, zejména jakožto zaměstnavateli (v tomto smyslu viz zejména rozsudky ze dne 26. února 1986, Marshall, 152/84, Recueil, s. 723, body 46 a 49, ze dne 20. března 2003, Kutz-Bauer, C-187/00, Recueil, s. I-2741, body 69 a 71, a ze dne 15. dubna 2008, Impact, C-268/06, Sb. rozh. s. I-2483, bod 57).
- 34 Jak konstatoval Soudní dvůr, tuto judikaturu je možno použít na dohody, které jsou, jako je tomu v případě rámcové dohody o rodičovské dovolené, výsledkem dialogu vedeného na základě čl. 139 odst. 1 ES mezi sociálními partnery na úrovni Společenství a které byly podle odstavce 2 téhož článku provedeny směrnicí Rady Evropské unie, jejíž jsou nedílnou součástí (viz rozsudky Impact, citovaný výše, bod 58, a ze dne 23. dubna 2009, Angelidaki a další, C-378/07 až C-380/07, Sb. rozh. s. I-3071, bod 195).
- 35 Ustanovení 2 odst. 6 rámcové dohody o rodičovské dovolené stanoví povinnost zachovat práva pracovníka, která má nebo která nabývá v den začátku rodičovské dovolené, a závazek, že tato práva budou po skončení rodičovské dovolené uplatnitelná včetně všech změn v tomto období nastalých.

- 36 Uvedené ustanovení 2 odst. 6, které má zabránit jakémukoli porušení práv pracovníků čerpajících rodičovskou dovolenou, stanoví obecným a jednoznačným způsobem povinnost, aby vnitrostátní orgány v postavení zaměstnavatele uznávaly práva, která pracovníci mají nebo která nabývají v den začátku takové dovolené, a aby zaručily, že po skončení této dovolené budou moci nadále nabývat práva tak, jako by dovolenou nečerpali. Ustanovení 2 odst. 6 rámcové dohody o rodičovské dovolené je tudíž dostatečně přesné, aby se jej mohli dovolávat jednotlivci a aby jej mohly používat soudy (viz obdobně výše citovaný rozsudek Marshall, bod 52).
- 37 Na druhou část první otázky je tudíž třeba odpovědět tak, že ustanovení 2 odst. 6 rámcové dohody o rodičovské dovolené se jednotlivec může dovolávat před vnitrostátními soudy.

K první části první otázky, první části druhé otázky, třetí otázce a druhé části čtvrté otázky

- 38 Podstatou první části první otázky, první části druhé otázky, třetí otázky a druhé části čtvrté otázky předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je, zda ustanovení 2 odst. 6 a 8 rámcové dohody o rodičovské dovolené brání tomu, aby byla při výpočtu trvalého invalidního důchodu pracovníka zohledněna skutečnost, že tento pracovník čerpal částečnou rodičovskou dovolenou, během které odváděl příspěvky a nabýval nároky na důchod poměrně k obdržené odměně, v důsledku čehož mu byla přiznán důchod nižší, než na který by měl právo, kdyby i nadále pracoval na plný úvazek.
- 39 Jak ze znění ustanovení 2 odst. 6 rámcové dohody o rodičovské dovolené, tak z jeho kontextu vyplývá, že jeho cílem je zabránit ztrátě práv odvozených z pracovněprávního vztahu, která pracovník má nebo která nabývá v den zahájení rodičovské dovolené, a zaručit, že po skončení této dovolené se bude nacházet, pokud jde o tato práva, ve

stejně situaci, ve které se nacházel před jejím zahájením. Za práva odvozená z pracovněprávního vztahu se považují práva, která má pracovník v den začátku dovolené.

- 40 Ustanovení 2 odst. 6 rámcové dohody o rodičovské dovolené však neupravuje práva a povinnosti odvozené z pracovněprávního vztahu po dobu trvání rodičovské dovolené, která podle uvedeného ustanovení 2 odst. 7 vymezí členské státy nebo sociální partneři. Toto ustanovení tak ohledně vymezení režimu pracovní smlouvy nebo pracovního poměru, včetně rozsahu, ve kterém pracovník během uvedené dovolené nadále nabývá nároky ve vztahu k zaměstnavateli a nároky ze systému sociálního zabezpečení pracovníků, odkazuje na vnitrostátní právní předpisy a kolektivní smlouvy.
- 41 Rámcová dohoda o rodičovské dovolené výslovně neupravuje ani další nabývání budoucích nároků ze zákonných systémů sociálního zabezpečení v období rodičovské dovolené. Ustanovení 2 odst. 8 této rámcové dohody však ohledně přezkumu a rozhodování otázek týkajících se sociálního zabezpečení ve vztahu k uvedené dohodě odkazuje na vnitrostátní právní předpisy. Rozsah, ve kterém budou moci pracovníci v období čerpání částečné rodičovské dovolené nadále nabývat nároky ze systému sociálního zabezpečení, tudíž stanoví členské státy.
- 42 V každém případě, ačkoliv je pravda, že bod 10 a bod 11 obecného odůvodnění rámcové dohody o rodičovské dovolené, stejně jako její ustanovení 2 odst. 8, odkazují na zachování nároků na dávky sociálního zabezpečení v období, ve kterém pracovník čerpá rodičovskou dovolenou, aniž by v tomto ohledu ukládaly členským státům konkrétní povinnosti, zůstává skutečností, že nabývání nároků pracovníka na budoucí dávky sociálního zabezpečení během tohoto období není v této rámcové dohodě uvedeno.
- 43 Z toho plyne, že ustanovení 2 odst. 6 a 8 uvedené rámcové dohody neukládají členským státům povinnost zajistit, aby po dobu čerpání částečné rodičovské dovolené pracovníci

nabývali nároky na budoucí dávky sociálního zabezpečení ve stejném rozsahu, jako by pokračovali v práci na plný úvazek.

- 44 Na první část první otázky, první část druhé otázky, třetí otázku a druhou část čtvrté otázky je tudíž třeba odpovědět tak, že ustanovení 2 odst. 6 a 8 rámcové dohody o rodičovské dovolené nebrání tomu, aby při výpočtu trvalého invalidního důchodu pracovníka byla zohledněna skutečnost, že tento pracovník čerpal částečnou rodičovskou dovolenou, během které odváděl příspěvky a nabýval nároky na důchod poměrně k obdržené odměně.

K první části čtvrté otázky a druhé části druhé otázky

- 45 Podstatou první části čtvrté otázky a druhé části druhé otázky předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je, zda je třeba ustanovení 2 odst. 8 rámcové dohody o rodičovské dovolené vykládat v tom smyslu, že členským státům ukládá povinnost zajistit kontinuitu pobírání dávek sociálního zabezpečení v období čerpání rodičovské dovolené, a zda se tohoto ustanovení mohou jednotlivci vůči veřejným orgánům dovolávat před vnitrostátním soudem.

- 46 V tomto ohledu je, zaprvé, vhodné zdůraznit, že ustanovení 2 odst. 3 rámcové dohody odkazuje ohledně vymezení podmínek přístupu k rodičovské dovolené a prováděcích pravidel na zákon nebo kolektivní smlouvu v jednotlivých členských státech. Při tomto vymezení však musí být dodrženy minimální požadavky rámcové dohody o rodičovské dovolené.

- 47 Zadruhé, ustanovení 2 odst. 8 rámcové dohody o rodičovské dovolené sice odkazuje ohledně přezkumu a rozhodování otázek týkajících se sociálního zabezpečení ve vztahu k uvedené dohodě také na právní předpisy členských států, členským státům však pouze doporučuje, aby přihlédly k důležitosti kontinuity nároků na dávky sociálního zabezpečení v rámci jednotlivých rizik během rodičovské dovolené, zejména v oblasti zdravotní péče.
- 48 Ze znění ustanovení 2 odst. 8 a ze skutečnosti, že rámcová dohoda o rodičovské dovolené byla uzavřena mezi sociálními partnery zastoupenými mezioborovými organizacemi navíc vyplývá, že toto ustanovení nemůže ukládat povinnosti národním správám sociálního zabezpečení, které nebyly stranou této dohody.
- 49 Kromě toho, podle bodu 11 obecného odůvodnění rámcové dohody o rodičovské dovolené by členské státy měly tam, kde je to vhodné podle vnitrostátních podmínek a s přihlédnutím k rozpočtové situaci zvážit, zda mají nároky na dávky sociálního zabezpečení zůstat stejné i během minimální doby rodičovské dovolené.
- 50 Z výše uvedeného vyplývá, že ustanovení 2 odst. 8 rámcové dohody o rodičovské dovolené členským státům neukládá povinnost zajistit pracovníkům během rodičovské dovolené kontinuitu pobírání dávek sociálního zabezpečení a nestanoví pracovníkům žádná práva. Tedy, aniž by bylo nutné zkoumat, zda je uvedené ustanovení 2 odst. 8 bezpodmínečné a dostatečně přesné, jednotlivci se ho nemohou dovolávat před vnitrostátním soudem vůči veřejným orgánům.
- 51 Na první část čtvrté otázky a na druhou část druhé otázky je tudíž třeba odpovědět tak, že ustanovení 2 odst. 8 rámcové dohody o rodičovské dovolené neukládá členským státům žádnou povinnost, kromě povinnosti přezkoumávat a rozhodovat, v souladu s jejich vnitrostátními předpisy, otázky týkající se sociálního zabezpečení ve vztahu k této dohodě. Zejména jim neukládá povinnost zajistit kontinuitu pobírání dávek

sociálního zabezpečení po dobu trvání rodičovské dovolené. Jednotlivci se uvedeného ustanovení 2 odst. 8 nemohou dovolávat před vnitrostátním soudem vůči veřejným orgánům.

K páté otázce

- 52 Podstatou páté otázky předkládajícího soudu je, zda zásada rovného zacházení, a zejména zásada rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení ve smyslu směrnice 79/7, brání tomu, aby pracovník po dobu částečné rodičovské dovolené nabýval nároky na trvalý invalidní důchod na základě doby skutečně strávené v zaměstnání a obdržené odměny, a nikoliv jako kdyby pracoval na plný úvazek.
- 53 Je třeba bez dalšího konstatovat, že takové vnitrostátní právní předpisy, jako jsou předpisy ve věci v původním řízení, které se bez rozdílu vztahují jak na pracovníky, tak i na pracovnice, nezakládají přímou diskriminaci. Je tudíž třeba zkoumat, zda mohou zakládat diskriminaci nepřímou.
- 54 Z ustálené judikatury vyplývá, že vnitrostátní opatření představuje nepřímou diskriminaci, jestliže i přes své neutrální znění ve skutečnosti znevýhodňuje značně větší počet žen než mužů (viz zejména rozsudky ze dne 27. října 1998, Boyle a další, C-411/96, Recueil, s. I-6401, bod 76, a ze dne 21. října 1999, Lewen, C-333/97, Recueil, s. I-7243, bod 34).
- 55 Jak uvedl předkládající soud, je třeba v tomto ohledu poznamenat, že mnohem větší počet žen než mužů využívá z důvodu péče o děti zkráceného pracovního úvazku s poměrným snížením odměny a následným snížením nároků ze sociálního zabezpečení odvozených z pracovněprávního vztahu.

- 56 Z ustálené judikatury nicméně vyplývá, že diskriminace spočívá v uplatňování odlišných pravidel na srovnatelné situace nebo v uplatňování stejného pravidla na odlišné situace (viz zejména výše uvedené rozsudky Boyle, bod 39, a Lewen, bod 36).
- 57 Pracovník čerpající za podmínek stanovených vnitrostátním zákonem nebo kolektivní smlouvou rodičovskou dovolenou, kterou mu přiznává směrnice 96/34, kterou se provádí rámcová dohoda o rodičovské dovolené, který, stejně jako ve věci v původním řízení, pracuje na částečný úvazek, se přitom nachází ve zvláštním postavení, které nelze srovnávat s postavením muže či ženy pracujících na plný úvazek (obdobně v tomto smyslu viz rozsudek Lewen, citovaný výše, bod 37).
- 58 Vnitrostátní právní úprava, o kterou jde ve věci v původním řízení, stanoví, že výše trvalého invalidního důchodu se vypočítá na základě příspěvků skutečně odvedených zaměstnavatelem a pracovníkem v referenčním období, v tomto případě v období osmi let před vznikem rizika. Jelikož v období částečné rodičovské dovolené pobírá pracovník odměnu sníženou s ohledem na zkrácení pracovního úvazku, jsou rovněž sníženy příspěvky představující procentní podíl z odměny, z čehož vyplývá rozdíl v nároku na budoucí dávky sociálního zabezpečení mezi pracovníky na plný úvazek a těmi, kteří čerpají částečnou rodičovskou dovolenou.
- 59 V tomto ohledu je třeba připomenout, že Soudní dvůr již konstatoval, že právo Společenství nebrání tomu, aby byl starobní důchod osoby zaměstnané na částečný pracovní úvazek vypočten poměrným dílem. Skutečnost, že kromě délky služebního poměru úředníka je zohledňována i skutečně odpracovaná doba během jeho celé kariéry, ve srovnání se skutečně odpracovanou dobou úředníka, který celou svou kariéru pracoval na plný úvazek, představuje objektivní kritérium bez vztahu k diskriminaci na základě pohlaví a umožňuje poměrné snížení nároku na důchod (viz, pokud jde o veřejnou službu, věc ze dne 23. října 2003, Schönheit a Becker, C-4/02 a C-5/02, Recueil, s. I-12575, body 90 a 91).

- 60 Pokud jde o směrnici 79/7, je třeba dodat, že podle prvního bodu odůvodnění a podle článku 1 této směrnice je jejím účelem pouze postupné zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení. Podle čl. 7 odst. 1 písm. b) této směrnice tak mohou členské státy z její oblasti působnosti vyloučit nabývání nároků na dávky sociálního zabezpečení v rámci zákonného systému po období přerušení zaměstnání v důsledku výchovy dětí.
- 61 Z toho vyplývá, že právní úprava nabývání nároků na dávky sociálního zabezpečení během období přerušení zaměstnání z důvodu výchovy dětí spadá stále do působnosti členských států (viz rozsudek ze dne 11. července 1991, Johnson, C-31/90, Recueil, s. I-3723, bod 25).
- 62 Z judikatury totiž vyplývá, že směrnice 79/7 členským státům v žádném případě neukládá povinnost přiznávat výhody v oblasti sociálního zabezpečení osobám, které vychovaly děti nebo stanovit práva na dávky po obdobích přerušení zaměstnání v důsledku výchovy dětí (viz obdobně rozsudek ze dne 13. prosince 1994, Grau-Hupka, C-297/93, Recueil, s. I-5535, bod 27).
- 63 Na pátou otázku je tudíž třeba odpovědět tak, že zásada rovného zacházení pro muže a ženy, a zejména zásada rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení ve smyslu směrnice 79/7, nebrání tomu, aby pracovník po dobu částečné rodičovské dovolené nabýval nároky na trvalý invalidní důchod na základě doby skutečně strávené v zaměstnání a obdržené odměny, a nikoliv jako kdyby pracoval na plný úvazek.

K nákladům řízení

64 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

- 1) Ustanovení 2 odst. 6 rámcové dohody o rodičovské dovolené uzavřené dne 14. prosince 1995 a obsažené v příloze směrnice Rady 96/34/ES ze dne 3. června 1996 o rámcové dohodě o rodičovské dovolené uzavřené mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS se jednotlivec může dovolávat před vnitrostátními soudy.
- 2) Ustanovení 2 odst. 6 a 8 rámcové dohody o rodičovské dovolené nebrání tomu, aby při výpočtu trvalého invalidního důchodu pracovníka byla zohledněna skutečnost, že tento pracovník čerpal částečnou rodičovskou dovolenou, během které odváděl příspěvky a nabýval nároky na důchod poměrně k obdržené odměně.
- 3) Ustanovení 2 odst. 8 rámcové dohody o rodičovské dovolené neukládá členským státům žádnou povinnost, kromě povinnosti přezkoumávat a rozhodovat, v souladu s jejich vnitrostátními předpisy, otázky týkající se sociálního zabezpečení ve vztahu k této dohodě. Zejména jim neukládá povinnost zajistit kontinuitu pobírání dávek sociálního zabezpečení po dobu trvání rodičovské dovolené. Jednotlivci se uvedeného ustanovení 2 odst. 8 nemohou dovolávat před vnitrostátním soudem vůči veřejným orgánům.

- 4) **Zásada rovného zacházení pro muže a ženy, a zejména zásada rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení ve smyslu směrnice Rady 79/7/EHS ze dne 19. prosince 1978 o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení, nebrání tomu, aby pracovník po dobu částečné rodičovské dovolené nabýval nároky na trvalý invalidní důchod na základě doby skutečně strávené v zaměstnání a obdržené odměny, a nikoliv jako kdyby pracoval na plný úvazek.**

Podpisy.